

Лілія ШОЛОГОН

ОСВІТНІ ПРОЦЕСИ В ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ (1918–1919 рр.)

У статті досліджено культурно-освітню політику ЗУНР, розглянуто етапи становлення національного шкільництва, проаналізовано основні законодавчі акти УНРади та Державного Секретаріату освіти і віросповідань.

Ключові слова: національна освіта, навчальні заклади, закон, постанова.

Влада Західно-Української Народної республіки чималого значення надавала становленню національного шкільництва. 6 листопада 1918 р. Українською Національною Радою (далі – УНРадою) був створений Державний Секретаріат освіти і віросповідань, який очолив професор Олександр Барвінський. Після переїзду уряду в Станіславів керівництво ним здійснював доктор Агенор Артимович. З 17 квітня 1919 р. за освітню політику уряду відповідав письменник та педагог Антін Крушельницький¹.

Основні державні закони щодо організації освіти були прийняті урядом після злуки ЗУНР і УНР 22 січня 1919 р. Так, закон УНРади про основи шкільництва від 13 лютого 1919 р. встановив найважливіші засади освітньої політики держави, які полягали в запровадженні обов'язкового вивчення української мови в усіх навчальних закладах держави, організації достатньої кількості шкіл для національних меншин, створенні передумов для функціонування приватного шкільництва, надання педагогам статусу державних службовців, що суттєво підвищувало їх становище в суспільстві².

Для впровадження цього закону 23 лютого 1919 р. видано постанову Державного Секретаріату освіти і віросповідань про зміну навчальних планів у народних або початкових школах, навчання в яких було обов'язковим для дітей віком з 8 до 14 років. Вона дозволяла запровадити вивчення польської та німецької мов як факультативних предметів, натомість збільшити обсяг навчального часу для вивчення української мови, літератури та математики.

Щодо викладання інших предметів, то було зазначено, що: “Лекції науки історії і географії призначені досі на основі австрійських научних планів на науку історії і географії Австро-Угорщини, призначається у всіх школах, без огляду на викладну мову, на науку історії і географії в першій мірі України, а в звязи з нею і інших земель, заселених славянськими племенами”³.

У державних та приватних школах, де навчалися діти представників національних меншин, українська мова запроваджувалася як обов'язковий предмет, починаючи з третього року навчання.

24 лютого 1919 р. було видано розпорядження Державного Секретаріату освіти і віросповідань про обов'язкове викладання українською мовою в усіх державних середніх школах, тобто класичних та реальних гімназіях, які здійснювали підготовку чиновників середнього рангу для роботи в державних установах. Воно зобов'язало керівництво згаданих навчальних закладів до 15 березня 1919 р. втілити її в життя⁴.

30 березня 1919 р. секретаріат освіти оприлюднив розпорядження “В справі польської і німецької мови”, яким дозволялося в школах з українською мовою навчання, на прохання батьків, вивчати, починаючи з третього гімназійного класу, польську і німецьку мови як факультативні предмети по дві години в тиждень⁵. В міру потреби єврейська мова та історія могли викладатися як обов'язкові предмети⁶.

Окрім чітких вказівок для вже діючих державних та приватних навчальних закладів, у “Розпорядку Державного Секретаріату освіти і віросповідань про приватні школи” були чітко регламентовані умови, за яких владні інституції давали дозвіл на відкриття освітніх установ. Вони вимагали наступного: директор і вчителі повинні отримати українське громадянство; організація школи мусить у загальних рисах відповідати організації державних шкіл того самого типу; навчальний заклад повинен виконувати всі розпорядження органів державної влади ЗУНР⁷.

Чимало законодавчих документів, виданих в державі, були спрямовані на підвищення соціального та матеріального становища педагогів початкових і середніх шкіл, без яких неможливий належний рівень освіти та виховання національно свідомих громадян ЗУНР.

У першу чергу варто зазначити, що відповідно до закону УНРади про шкільництво освітяни отримали статус державних службовців, який давав право як на окремі пільги, так і накладав чимало важливих обов'язків. Так, згідно з “Розпорядком Державного Секретаріату освіти і віросповідань про службову присягу учителів” від 22 лютого 1919 р. вони повинні були в письмовій формі засвідчити свою відданість українській державі. В тексті присяги зазначалося: “...получені (доручені – *Л.Ш.*) обов'язки сповнятиму по моему найкращому знанню і згідно з моєю совістю. Всі мої сили присвячу для добра Української Народної Республіки, єї інтересів та скарбових доходів, берегтиму у всяких відносинах. Приказам моїх зверхників буду все послухний”⁸.

Неабияке значення для педагогів народних, виділових (міські початкові навчальні заклади, що давали право вступу до гімназії) та середніх шкіл мали законодавчі акти, щодо підвищення матеріальної винагороди за їхню працю. “Закон Української Національної Ради про заробітну плату народних і виділових вчителів” від 10 квітня 1919 р.⁹ та “Резолюція Української Національної Ради про підвищення зарплати учителям середніх шкіл” від 15 лютого 1919 р.¹⁰ встановили значно вищі розміри платні педагогам. Передбачалося, що найменша винагорода вчителя народної школи складатиме 1200 корон у рік, а педагога середнього навчального закладу 2000 корон щороку. Окрім цього, розпорядженнями Державного Секретаріату освіти і віросповідань було підвищено пенсії педагогам, вдовам та сиротам освітян, запроваджено додаткові грошові виплати, оскільки інфляція дуже швидко знецінювала реальну вартість заробітної платні вчителів.

Західноукраїнські педагоги долучилися до створення єдиної концепції реформування національної освіти разом зі своїми колегами з Наддніпрянщини. Реформування розпочалося вже з першого Всеукраїнського учительського з'їзду (5–6 квітня 1917 р.). Комісію, що розпочала роботу над створенням проекту документа, очолив відомий український художник і педагог Петро Холодний. У кінці січня 1918 р. до її складу ввійшли галичани: А. Аліськевич, Я. Біленький, В. Бірчак, І. Боберський, О. Бойчук, Я. Борис, І. Брикович, А. Домбровський, В. Зубрицький, А. Крушельницький, К. Малис, В. Поговський, Д. Пігуш, І. Прима¹¹.

Робота над “Проектом єдиної школи на Україні” тривала досить довго і лише за часів Директорії була остаточно завершена. Хоча керівник проекту П. Холодний відзначив, що “треба ще багато прикласти праці до точнішої конкретизації ідей української школи, але можна бути певним, що український вчитель утворить школу таку, яку потрібно нашому народові”¹².

Розроблений законопроект мав чотири розділи: I – “Загальна частина”, II – “Роль науки, релігії, мистецтва, руханки та розвинення громадського чуття у виховальній школі”, III і IV розділи присвячені викладу змісту навчальних планів і програм єдиної загальноосвітньої школи.

У першому розділі розкривались основні принципи освітньої політики в Україні та давалося визначення, що “єдиною школою ми будемо називати нормальну з педагогічного боку школу, через яку повинні проходити всі діти даної Держави”¹³, незалежно від соціального, майнового, станового положення, статі, релігійних, політичних переконань.

Головним завданням нової української школи було виховання дитини. Окрім цього, вона повинна бути національною. Це означало, що дитина мала перш за все познайомитися з природними та соціально-культурними умовами життя свого народу, а потім переходити до пізнання історії та культури інших народів світу. Найважливішим чинником такого пізнання і виховання ставала рідна мова.

Другий розділ “Проекту” визначив роль, місце і значення наукових знань, рідної та іноземних мов, релігії, мистецтва, фізичного виховання у формуванні особистості учня. Були зроблені спроби дати визначення поняття “знання якоїсь науки” або навчального предмета.

Третій розділ законопроекту про єдину школу присвятили викладу навчального плану та програм I ступеня основної школи. Головні принципи, на яких формувався зміст освіти, зводилися до наступного: 1) він повинен базуватися на національній основі і відображати специфіку філософських, національних, релігійних та інших особливостей розвитку українського народу в його історичному контексті; 2) містити в собі обширні знання про досягнення і здобутки всіх народів світу; 3) повинен забезпечити свідоме та активне засвоєння знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду; 4) мусить бути доступним для дітей певної вікової категорії, відповідати рівневі розвитку кожної дитини; 5) повинен забезпечувати зв'язок навчання з життям, теорії з практикою; 6) відповідати сучасному стану суспільства до освітньої підготовки молоді на певному етапі його розвитку¹⁴.

Четвертий розділ “Проекту єдиної школи на Україні” мав назву “II ступінь єдиної школи, або старша основна школа”. Він включав навчальний план, програми з кожної навчальної дисципліни з пояснювальними записками та деякі методичні поради й рекомендації до їхнього виконання¹⁵.

Якщо основна школа мала однакові навчальні плани, то для третього шкільного ступеня “Колегії” було розроблено їх декілька варіантів: гуманітарний, реальний, економічний. Передбачалося цей проєкт обговорити з фахівцями, а потім передати його на затвердження владі. Однак евакуація Директорії, встановлення в Україні радянської влади не дали можливість довести працю до кінця і втілити її в життя¹⁶.

“Статут єдиної школи в УНР” ще один документ, розробка якого була завершена за часів Директорії і до створення котрого приєдналися західноукраїнські освітяни¹⁷. Він регламентував багатогранну діяльність української школи, визначав її завдання, права та обов’язки, а також правові норми діяльності педагогічної ради й адміністрації, учителів, вихователів, обслуговуючого персоналу та учнів. У сімдесяти пунктах статуту визначались основні правові засади життєдіяльності реформованої освіти. Передбачалося, що єдина школа буде дванадзятикласною і поділятиметься на три ступені: перший (початкова основна школа) (1–4 класи), другий (старша основна школа) – (5–8 класи) і третій (колегії) – (9–12 класи). Навчання здійснюватиметься “рідною мовою кожної нації, що живе на Україні”¹⁸. Розподіл шкіл на національній основі здійснюватиметься міністерством народної освіти у погодженні з міністерством у справах відповідних національностей за рішенням місцевих шкільних рад. Планували, що кількість освітніх закладів різних національностей буде відповідати відсотковому співвідношенні національного складу населення України. Навчальні плани і програми шкіл з неукраїнською мовою викладання повинні затверджуватися міністерством народної освіти у погодженні з міністерством відповідної національності. Передбачалося, що українознавчі предмети будуть вивчатися у школах всіх національних меншин.

Таким чином, органи державної влади ЗУНР зробили чимало для належного законодавчого забезпечення навчального процесу, що й дозволило впровадити в життя чимало прогресивних ідей. Безперечно, цікавими були спільні проєкти щодо реформування шкільництва УНР, підготовлені галицькими педагогами та вчителями з Наддніпрянщини після проголошення Злуки обох держав. Проте, через встановлення в Україні радянської влади, вони так і не реалізувалися.

Незважаючи на непрості політичні та військові умови діяльності ЗУНР, Державний Секретаріат освіти і віросповідань та органи місцевого самоврядування доклали чимало зусиль для забезпечення нормального функціонування навчальних закладів у державі. Продовжувався навчальний процес у народних школах краю, проводили підготовку до випускних іспитів за 1918/19 навчальний рік, значна увага приділялася підготовці до нового навчального року. Стараннями секретаріату освіти створили кваліфікаційні комісії, щоб педагоги мали можливість скласти кваліфікаційні іспити, полегшили вимоги до вступників учительських семінарій¹⁹. Ці та інші заходи, з одного боку, сприяли належній організації навчального процесу у початкових школах, а з іншого, були спрямовані на підготовку необхідної кількості освітян. Слід зазначити, що педагогів у багатьох навчальних закладах гостро не вистачало, оскільки польські вчителі відмовлялися складати присягу на вірність новоствореній українській державі та залишали свої робочі місця.

Українські педагоги народних шкіл, підтримуючи дії органів державної влади щодо організації початкового шкільництва, також доклали власних зусиль до його реформування. Про це засвідчив з’їзд делегатів українського народного вчителства

в Станиславові, що проходив 2–3 лютого 1919 р. На нього прибули 117 педагогів, що представляли 31 повіт. Владу на з'їзді репрезентували Державний Секретар освіти і віросповідань А. Артимонович і член шкільної комісії УНРади Омелян Попович. З рефератом “Про станові справи українського народного учительства” виступив відомий в краї педагог Онуфер Власійчук. Після жвавого обговорення були прийняті ухвали, де освітяни, окрім покращення їхнього матеріального становища та підвищення соціального статусу, вимагали: “...5. Народне учительство жадає признання народної школи самостійною державною інституцією. 6. Народне учительство внаслідок сього жадає відлучення від політичних властей, знесення Шкільних Рад місцевих і окружних, а їх агенди (функції – *Л.Ш.*) мають виконувати шкільні уряди і повітові шкільні комісаріати. 7. Народне учительство жадає скликання анкети народного учительства при співучасті фахових людей і знатоків шкільництва до уложення часового проєкту шкільного закону та починати старання до скликання анкети народного учительства всієї Соборної України”²⁰.

Варто зазначити, що чимало вимог, які стосувалися захисту фахових інтересів педагогів у ЗУНР та українізації шкільництва, знайшли своє втілення у вищевказаних законодавчих документах. Проте ґрунтового закону про шкільництво, до створення якого б долучилася педагогічна громадськість держави, так і не було ухвалено.

Щодо середніх навчальних закладів, то на території Західної області УНР діяли гімназії в Бережанах, Дрогобичі, Золочеві, Самборі, Сокалі, три класичні й одна реальна в Станиславові, Стрию, Тернополі. Учительські семінарії працювали в Бережанах, Коломиї, Самборі, Сокалі, Тернополі, дві в Станиславові²¹.

14 лютого 1919 р. було прийнято закон УНРади, згідно з яким Державний Секретаріат освіти і віросповідань міг приступити до одержавлення українських приватних гімназій у Долині, Городенці, Копичинцях, Рогатині, Чорткові й Яворові та жіночих учительських семінарій у Коломиї, Львові та Тернополі²². Вони були створені ще до початку Першої світової війни завдяки зусиллям Українського педагогічного товариства та громадськості Галичини в тих містах, де відчувалася гостра потреба в таких школах, оскільки органи державної влади Австро-Угорщини дуже часто ігнорували прохання українців щодо відкриття україномовних середніх навчальних закладів. Вищевказані гімназії та учительські семінарії отримували лише незначну субсидію від Галицького крайового сейму на своє функціонування, тому в основному фінансувалися за рахунок оплати учнів за навчання та приватних пожертв.

Щоб змінити стан справ на краще з їхнім фінансуванням і виконати закон УНРади, 24 лютого 1919 р. секретаріат освіти прийняв постанову про одержавлення тих приватних шкіл, власники яких дадуть на це згоду²³. Окрім неї, необхідно було зробити перелік всього шкільного майна та приладдя, яке колишні власники передавали на баланс держави, і подати точні дані про час створення гімназії, кількість класів та учнів, що навчалися в навчальному закладі, їхню національність і віросповідання; інформацію про педагогів, їх кваліфікацію, навчальне навантаження. Власники приватних українських гімназій та учительських семінарій погодилися на такі умови, що й дозволило суттєво збільшити число державних україномовних навчальних закладів, порівняно з довоєнним часом. Всього в ЗУНР діяло двадцять українських гімназій, три реальні школи та сім учительських семінарій²⁴.

Окреме місце в системі освіти відводилося приватному шкільництву. Згідно з розпорядженням про приватні навчальні заклади від 22 лютого 1919 р., школи

такого типу, що не отримали від секретаріату освіти дозволу на проведення навчання, закривалися²⁵. Могли функціонувати лише ті, де керівництво та вчителі зобов'язалися виконувати державні закони і розпорядження. На підставі цього закону було відкрито чотири єврейські й одну німецьку гімназію. Польські вчителі відмовилися відкривати приватні навчальні заклади.

За ініціативою Товариства учителів середніх і вищих шкіл “Учительська громада” викладачі гімназій та учительських семінарій упродовж 21–22 березня в Станиславові провели своє загальне зібрання, “щоб застановитися над пекучими становими і шкільними справами”. Саме тому найважливішими питаннями серед включених до програми з'їзду були: “...3) Матеріальне положення учителів середніх шкіл; 4) План праці над реформою середнього шкільництва”.

У результаті жвавого обговорення було ухвалено наступне:

“ 1) В справі реформи шкільництва: школа має бути національна і має не тільки приготувати до студій на університеті, а й до життя і до праці. Вона має бути вільна від всяких односторонніх впливів держави, церкви, політичних партій і суспільних класів.

2) В справі станової організації рішено, що все учительство середніх шкіл має організуватися на демократично-республіканських основах. Учителі всіх середніх шкіл даної місцевості творять “Раду учителів середніх шкіл” теї ж місцевості. Всі ради учителів відсилають по одному відпоручникові до “Центральної ради учителів середніх шкіл Західної області УНР”, яка має свій осідок в місті осідку обласного правительства.

3) В справі матеріального поліпшення домагається З'їзд, прокладаючи точно відпрацьовану табелю платень для всіх учителів, такого матеріального забезпечення, щоби учитель міг в повній мірі посвятитися педагогічній праці, не шукаючи побічного заробітку, як се він примушений робити тепер при незвичайно малій платні.

4) Щоби не загинути економічно, ухвалив З'їзд заснувати кооперативу wraz із іншими категоріями урядовців та шукати в тій справі економічної помочі та попертя у правительства²⁶.

Таким чином, зібрання викладачів середніх навчальних закладів продемонструвало небайдужість педагогів як до своїх фахових проблем, так і бажання плідно працювати на благо української держави.

Проте діяльність фахових шкіл та класичних гімназій викликала неабияку стурбованість і громадян держави, і владних структур. Свідченням цього стало звернення уряду “До професорів і заступників учителів усіх середніх шкіл Західної Области Української Народної Республіки”, опубліковане на сторінках урядового часопису, де зазначалося: “А тим часом наші середні школи із-за недостачі вчителів ледве живуть. Брак фахових сил робить науку ілюзоричною і не дозволяє школі сповняти завдання, яке на ній тяжить... В такий час правдивий патріот-педагог не повинен втікати від школи, але навпаки повинен у школі за двох і за трьох працювати²⁷”.

Щоб забезпечити комплектування учнями середніх і фахових шкіл, було прийнято рішення про трьохмісячні підготовчі курси, які мали охопити значну частину селянських дітей. З цього приводу Державний Секретаріат освіти звернувся з проханням до вчителів, духовенства, свідомих селян і робітників, щоб з кожного села відправили хоча б троє дітей на підготовчі курси, робота яких розпочнеться

з 1 травня 1919 р. у кожному повітовому місті держави. Таке навчання було вкрай необхідним, оскільки народна школа не давала достатньої підготовки для вступу до навчальних закладів вищого рівня. Планували, що після закінчення курсів учні в наступному навчальному році навчатимуться, відповідно до своїх здібностей, у гімназіях та фахових школах²⁸.

Окрім цього, Державний секретаріат освіти на засіданні від 13 березня 1919 р. з метою реорганізації шкільництва вирішив провести громадську дискусію 27–29 березня. Планувалося, що в ній візьмуть участь представники фахових організацій народного і середнього шкільництва, визначні педагоги держави. Згодом зібрання було перенесено на 29–31 травня²⁹. Однак, через непросту ситуацію в країні, воно так і не відбулося, незважаючи на те, що освітні питання нікого не залишали байдужими. Про це свідчать статті урядової газети “Республіка”, присвячені реформі шкільництва. Зокрема, відома громадська діячка М. Лозинська в статті “Жінка в Українській Народній Республіці” зазначила: “при реформі шкільництва, яке повинно наступити в Народній Республіці треба обстоювати тип спільної школи для обох полів, яка найліпше надається для досягнення педагогічних цілей...”³⁰.

Визначний педагог Софія Русова, вважала, що учительство повинно активно долучитися до змін в освітній сфері, зокрема, прийняти безпосередню участь в організації шкільної та позашкільної освіти, створенні підручників, складанні нових навчальних планів, поширенні нових форм позашкільної освіти, підвищенні кваліфікації вчительства, покращенні матеріального становища педагогів. “Перед такими великими завданнями, яких вимагає темний стан нашого народу і які обов’язково вимагають дуже інтенсивну працю від кожного правдивого учителя, треба конче організовано об’єднатися всьому українському вчительству Східної і Західної України³¹”, – писала авторка статті.

У серії статей під назвою “Завдання нової школи” референт секретаріату освіти С. Сірополко зупинився над завданнями дошкільних закладів і початкової школи в підготовці дитини до життя в суспільстві. Зокрема, він зазначив: “Основний педагогічний принцип – школа на рідній мові учеників – вимагає, аби для кожної національності була забезпечена своя школа шляхом віддання національній меншості відповідної частини державних і громадських коштів на задоволення її потреб в освіті”³².

Досить високі вимоги автор статті ставив до особистості та професійних якостей педагога. “Учитель повинен розвинути в дітях не тільки любов до рідної нації, але й розумову свідомість вартості своєї нації”³³, – писав С. Сірополко.

Як бачимо, педагоги, працівники секретаріату освіти, політичні діячі виробили систему поглядів на національну школу. Але здійснити задумане не вдалося.

Таким чином, органами державної влади ЗУНР було зроблено чимало для належної організації системи освіти в державі. В першу чергу цьому сприяли закони УНРади та розпорядження Державного Секретаріату освіти і віросповідань, спрямовані на українізацію навчальних закладів, одержавлення приватних гімназій і вчительських семінарій, підвищення якості викладання окремих предметів, вирішення матеріальних проблем педагогів, забезпечення шкіл необхідною кількістю вчителів тощо. Не залишалися осторонь освітянських проблем і педагоги народних та середніх

навчальних закладів, котрі подали органам державної влади дуже цінні пропозиції щодо реформування освіти і готові були втілювати їх в життя.

На нашу думку, діяльність ЗУНР в освітній галузі дозволяє стверджувати про прогресивні погляди владних структур щодо підвищення ролі шкільництва в житті держави, хоча окупація Східної Галичини польськими військами перешкодила їх реалізації.

---

¹ *Ступарик Б.* Шкільництво Галичини (1772–1939 рр.). – Івано-Франківськ: Плай, 1994. – С. 114.

² Західно-Українська народна республіка 1918–1923. Документи і матеріали. Т. 2. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. – С. 220.

³ Заряджене Державного Секретаріату освіти і віросповідань в справі тимчасових змін научних плянів // Вісник Державного Секретаріату освіти і віросповідань. – Ч. 1. – 1919. – Березень. – С. 8.

⁴ Західно-Українська народна республіка 1918–1923. – С. 259.

⁵ *Ступарик Б.* Шкільництво Галичини (1772–1939 рр.). – С. 116.

⁶ Заряджене Державного Секретаріату освіти і віросповідань в справі науки єврейської мови і єврейської історії в середніх школах західної області Української Народної Республіки // Вісник Державного Секретаріату освіти і віросповідань. – Ч. 1. – 1919. – 1 квітня. – С. 23–24.

⁷ Західно-Українська народна республіка 1918–1923. – С. 249.

⁸ Там само. – С. 250.

⁹ Там само. – С. 338–340.

¹⁰ Там само. – С. 225; Державний архів Івано-Франківської області. – Ф. 632. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 2.

¹¹ *Боровик А.* Розробка теоретичних основ реформування загальноосвітньої школи в Україні за часів Української революції (1917–1920 рр.) // Сіверянський літопис. – № 1. – С. 5.

¹² Проект єдиної школи на Україні. – Кн. 1. Основна школа. – Кам'янець-Подільський, 1919. – С. 6.

¹³ Там само. – С. 3.

¹⁴ Там само. – С. 26.

¹⁵ Там само. – С. 12.

¹⁶ *Боровик А.* Розробка теоретичних основ реформування загальноосвітньої школи в Україні... – № 1. – С. 10.

¹⁷ Статут єдиної школи в УНР // Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 2582. – Оп. 2. – Спр. 114. – Арк. 136.

¹⁸ Там само. – Арк. 17.

¹⁹ *Ступарик Б.* Шкільництво Галичини. – С. 116.

²⁰ З'їзд народного учительства Зах. України // Республіка. – 1919. – 5 лютого.

²¹ *Ступарик Б.* Шкільництво Галичини (1772–1939 рр.). – С. 115.

²² Західно-Українська народна республіка 1918–1923. – С. 140.

²³ Там само. – С. 260.

²⁴ *Ступарик Б.* Шкільництво Галичини (1772–1939 рр.). – С. 115.

²⁵ Західно-Українська народна республіка 1918–1923. – С. 248–249.

²⁶ З'їзд учителів середніх шкіл З.О.У.Н.Р. // Республіка. – 1919. – 26 березня.

²⁷ До професорів і заступників учителів усіх середніх шкіл Західної Области Української Народної Республіки // Республіка. – 1919. – 22 лютого.

²⁸ Зазив Державного Секретаріату освіти і віросповідань до духовенства, учительства та прочого громадянства (інтелігентів та свідомих селян і робітників) в справі висланя до середніх, рільничих і робітничих дітей з початком шк. р. 1919/1920 // Вісник Державного Секретаріату освіти і віросповідань. – Ч. 2. – 1 травня. – 1919. – С. 33–34.

²⁹ Анкета в справі реорганізації шкільництва // Республіка. – 1919. – 16 квітня.

³⁰ Жінка в Українській Народній Республіці // Республіка. – 1919. – 12 квітня.

³¹ Русова С. До культурного об'єднання з Галичиною // Республіка. – 1919. – 20 квітня.

³² Сірополко С. Завдання нової школи // Республіка. – 1919. – 10 травня.

³³ Там само.

Liliya Sholohon. EDUCATION IN THE WEST UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC (1918–1919)

The article analyzes cultural and educational policies of the ZUNR, explores the stages of the national schooling system establishment and analyzes the most important legal regulations of the Ukrainian National Council and the State Secretariat for Education and Religious Confessions.

Key words: *national education, educational institutions, law, regulations.*